

PUHPI01
Vuorovaikutuksen
dynamiikka

FT Marko Siitonen
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

Kurssin oppimistavoitteet

Opiskelija

- tuntee nonverbaalisen viestinnän keskeisimmät käsitteet ja osaa analysoida nonverbaalisen viestinnän funktiota
- ymmärtää, mitä on interpersonaalinen viestintä ja millaisia vuorovaikutusilmiöitä siihen liittyy
- ymmärtää, miten vuorovaikutussuhteet syntyvät ja kehittyvät
- ymmärtää ryhmän vuorovaikutuksen keskeiset käsitteet, ominaispiirteet ja lähtökohdat
- ymmärtää puheviestinnän merkityksen organisaatioissa
- osaa eritellä ja analysoida erilaisia vuorovaikutustilanteita puheviestinnän teorioita hyödyntäen.

marko.siitonen@jyu.fi

Päivän sisällys

- Symbolinen interaktionismi
- Merkitysten yhteensovittaminen
- Epävarmuuden vähentäminen
- Sosiaalisen läpäisyn teoria
- Itsetäkertominen
- Hyperpersonalisuus
- Social Information Processing
- Vuorovaikutussuhteiden jännitteiden teoria

Interpersonaalinen viestintä

- Vaikea määritellä tarkasti
- Usein ajatellaan, että
 - osapuolia on vain vähän
 - osapuolet ovat jollain lailla riippuvaisia toisistaan
 - osapuoliilla on jaettua historiaa
- Mitä interpersonaalinen viestintä siis **ei** ole?
 - esim. institutionaalinen viestintä (osapuolet toimivat jossain roolissa)

marko.siitonen@jyu.fi

Symbolinen interaktionismi

- George Herbert Mead ja Herbert Blumer (1920–30-luvut)
- Yksi laajimmista viestinnän teorioista
- Yhdistää vuorovaikutuksen ja kielen ajatteluun, minäkuvaan ja kulttuuriin
- Symboleilla viestiminen on ihmisyyden ydin -> "todellisuus" koostuu sosiaalisista objekteista
- Käsitteitä: "society, self, and mind" (Mead)

marko.siitonen@jyu.fi

Merkitys ja kieli

- Lähtökohta: merkitykset nousevat ihmisten keskinäisestä vuorovaikutuksesta
- Symbolinen nimeäminen on inhimillisen yhteisön perusta
 - > ilman jaettuja merkityksiä viestintä olisi mahdotonta
- Vuorovaikutuksen avulla opimme tulkitsemaan ja ennustamaan maailmaa
- Kieli on erityisen tärkeä osa sosiaalista elämää

marko.siitonen@jyu.fi

Ajattelu (mind)

- = jatkuva prosessi
- (Ajattelu edellyttää kielen käyttämistä)
- (Kieli on mielen aktivoiva ohjelmisto)
- Lähtökohta: yksilön symbolien tulkintaa määrittää hänen ajatusprosessinsa
- “Objektit” määrittyvät ajattelumme kautta -> objekti itsessään muuttuu (meille) kun opimme näkemään sen eri tavalla

marko.saitonen@jyu.fi

Minä (self)

- = itsen reflektointiprosessi
- “Minä” rakennetaan sosiaalisesti ja se muuntuu jatkuvasti
- Minä objektina (engl. me) ≠ minä subjektina (engl. “I”)
 - esim. “I decide that college will be a new beginning for myself”
- Asettumalla toisen rooliin opimme ymmärtämään itseämme
 - voimme esimerkiksi kuvitella, miltä tuntuu olla viestiemme vastaanottajana

marko.saitonen@jyu.fi

Yhteisö (society)

- Yhteisö muodostuu yksilöistä
 - yksilöt pyrkivät ymmärtämään toisiaan
 - yksilöt tekevät omia valintojaan
- Yksilöt refleктоivat toimintaansa yhteisön odotuksiin ja ajatuksiin
- Ihmiset käyttäytyvät muita kohtaan sen perusteella, mitä merkityksiä he antavat noille ihmisille tai asioille
- Sosiaalinen todellisuus koostuu rakenteiden sijaan vuorovaikutusprosesseista, ja on sen vuoksi jatkuvan muutoksen tilassa

marko.saitonen@jyu.fi

Merkitysten yhteensovittaminen

- Coordinated management of meaning (CMM) W. Barnett Pearce ja Vernon Cronen (1970-l →)
- Lähtökohtia:
 - sosiaalinen todellisuus luodaan vuorovaikutuksessa
 - merkitys nähdään kontekstisidonnaisena
 - vuorovaikutusta käytetään sovittamaan omat toimet toisten käytökseen
 - tapa viestiä on usein tärkeämpää kuin se, mitä sanotaan
- Jakaa symbolisen interaktionismin perusoletukset

marko.siitonen@jyu.fi

CMM -oletuksia

- Ihmiset luovat merkitysten ja järjestyksen systeemejä, mikäli sellaisia ei ole
- Ihmiset noudattavat merkityksiä väliaikaisesti -> muuttuvuus
- Ihmiset järjestävät merkitykset hierarkkisesti, esim:
 - sisältö
 - puheakti
 - episodi
 - suhde
 - omaelämäkerta (self-concept)
 - kulttuuriset kaavat (arkkityyppi)

marko.siitonen@jyu.fi

Vuorovaikutus

- Ihmisten merkityssystemit vaihtelevat yksilöittäin
- Merkityksenannot vaikuttavat suoraan toimintaan
- Kun ihminen saapuu vuorovaikutustilanteeseen, hän ei voi koskaan olla varma siitä, millaisia sääntöjä ja tulkintoja toinen käyttää -> tarvitaan koordinoitua
 - koordinoitua voi onnistua vaikka ymmärrystä ei saavuteta -> osapuolet toimivat loogisesti, mutta ymmärtävät tapahtuneen eri tavoin
 - koordinoitua ei myöskään tarkoita osapuolten tyytyväisyyttä tai viestinnän "onnistumista" -> osapuolet voivat ajautua toistamaan epätoivottua kaavaa, jolloin näkökulman muuttamisesta tulee vaikeaa tai mahdotonta

marko.siitonen@jyu.fi

Tarinat (stories)

- = Ihmisten käyttämiä perusmerkityksiä
- Koordinaatio tarinoiden välillä = Merkitysten yhteensovittaminen
- Eletyt tarinat: yhdessä luodut teot
- Kerrotut tarinat: narratiivit
- Lisäksi: tarinat joita ei ole kerrottu, tarinat joita ei ole kuultu, tarinat joita ei tiedetä olevan olemassa...nämä voivat olla ongelmien taustalla

marko.saitonen@jyu.fi

Tarkastelussa vuorovaikutussuhteet

- Vuorovaikutussuhteet ovat dynaamisia prosesseja, joita luodessa ja ylläpidettäessä yksilöt hallitsevat tietoa itsestään sekä luovat rajoja yksityisen ja julkisen minänsä välille (Littlejohn 2002)
- "suhde" ei tässä ole esimerkiksi parisuhteen synonyymi -vrt. "kiusaamissuhde"
- Granovetter: Heikot ja vahvat siteet

marko.saitonen@jyu.fi

Vuorovaikutussuhteen kehittyminen

- **Tutustuminen:** käsityksen muodostaminen ja mielikuvan luominen itsestä toiselle
- **Tarkastelu:** suhteen jatkamisen mahdollisuuksien arvioiminen, toiseen tutustuminen
- **Voimistuminen:** intiimien keskusteluiden ja läheisyyden lisääntyminen, vuorovaikutuksen säännöllistyminen
- **Yhdistyminen:** toistuvien viestintämallien kehittyminen, samankaltaisuuden lisääntyminen, sosiaalisten piirien jakaminen
- **Sitoutuminen:** sääntöjen uudelleenmuodostaminen ja ulkopuolisten sääntöjen huomioiminen

marko.saitonen@jyu.fi

Vuorovaikutussuhteen päätyminen

- **Erilaisuuden lisääntyminen:** eroavaisuuksien hakeminen ja korostaminen, erimielisyyden ilmaiseminen
- **Rajoittaminen:** turvalliset puheenaiheet, varovaisuus vuorovaikutuksessa, tarkkailu
- **Pysähtyminen:** rutinoituminen, keskustelunaiheiden vähäisyys
 - **Välttely:** toisen vältteleminen, vain vähän vuorovaikutusta ja yhteistä ajankäyttöä
 - **Päättyminen:** vuorovaikutus voi vaihdella täydestä viestimättömydestä neutraaliuteen tai jopa rihamielisyyteen

marko.saitonen@jyu.fi

Epävarmuuden vähentäminen

- Uncertainty reduction theory (URT) Charles Berger (1970–80-lukujen taite)
- Viestintä nähdään keinona jonka avulla voi lähentyä toista ihmistä
- Perusoletus:
 - on vaikea ennustaa, mitä ensitapaamisesta seuraa -> epävarmuus kasvaa
 - tarve vähentää epävarmuutta kasvaa, kun
 - on tieto tulevista tapaamisista
 - toisella on jotain, mitä toinen haluaa
 - toinen käyttäytyy omituisesti
 - Epävarmuuden vähentäminen edellyttää *ennustamista* ja *tekojen selittämistä*

marko.saitonen@jyu.fi

URT –tausta-ajatuksia

- Epävarmuuden lähteitä on monia
- Ihmisillä on synnynnäinen tarve vähentää itseään ja toisia koskevaa epävarmuutta
 - > pyrimme ennakoimaan (toisen) käyttäytymistä
- Ihmiset suosivat pysyviä, ennustettavissa olevia ihmissuhteita
- Sosiaalisen tiedon jakaminen on tavoitteellista toimintaa: ihmisten sanomisiin on aina syynsä
- Kasvanut sosiaalinen tieto synnyttää pysyvyyttä suhteissa

marko.saitonen@jyu.fi

Kahdeksan aksiomaa

- Suhteiden kehittymistä selittävät seuraavat muuttujat:
 - verbaalinen viestintä
 - nonverbaali lämpö
 - informaation hakeminen
 - itsensä paljastaminen
 - vastavuoroisuus
 - samankaltaisuus
 - pitäminen ja
 - verkostot

marko.saitonen@jyu.fi

Sosiaalisen läpäisyn teoria

- Social penetration theory (Altman & Taylor 1973)
- Kaikki suhteet alkavat tilasta, jossa toisesta osapuolesta tiedetään verrattain vähän
- “Itsestäkertomisen” prosessin avulla suhde voi syventyä, ja samalla syventynyt suhde mahdollistaa entistä syvällisemmän itsestäkertomisen

Se on sipuli.

marko.saitonen@jyu.fi

Suhteen kehittymisen tasot

1. Orientation
 2. Exploratory affective exchange
 3. Affective exchange
 4. Stable exchange
- Alkuperäinen lineaarinen malli sai paljon kritiikkiä -> nykyinen käsitys:
 - syklinen, dialektinen prosessi
 - etenemistä tapahtuu molempiin suuntiin
 - dialektinen jännite julkisen ja yksityisen välillä on jatkuvaa

marko.siitonen@jyu.fi

Itsestäkertominen

- Ihmisille on luontaista tarve kertoa itsestään, tunteistaan ja ajatuksistaan toisille
- Itsestäkertominen = kun tarkoituksenmukaisesti kerrotaan henkilökohtaista tietoa itsestä toiselle osapuolelle
 - Huom! voimme tiedostamattammekin kertoa toiselle viestinnän osapuolelle itsestämme paljonkin, mutta tätä ei kutsuta itsestäkertomiseksi
- Itsestäkertomisen prosessi liittyy itsetuntemuksen kasvuun sekä vuorovaikutussuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen (Knapp & Vangelisti 1996)
 - ts. intrapersonaalinen ja interpersonaalinen ilmiö

marko.siitonen@jyu.fi

Itsestäkertominen

- Käsitteen pioneerin Sidney Jourardin mukaan itsestäkertominen on edellytys itsetuntemukselle
 - > Voimme oppia tuntemaan itsemme vain kertomalla itsestämme toisille ihmisille
 - > itsestäkertominen sekä merkinä että seurauksena terveestä persoonallisuudesta
 - Esim. Vaikeista ja kipeistä tunteista puhuminen tai niistä kirjoittaminen saattaa auttaa tunteiden käsittelyä
- Ilmiöön liittyy vahvasti vastavuoroisuuden periaate
 - vastaus usein itsestäkertomista, eli ihmiset vaihtavat tarinoita
 - vastavuoroisuus ei tarkoita aina samalla lailla vastaamista, vaan vastata voi esimerkiksi tarjoamalla tukea ja empatiaa

marko.siitonen@jyu.fi

Itsestäkertomisen funktioita

- Oman olon helpottaminen
- Omien ajatusten, uskomusten, tunteiden ym. selventäminen itselle ja muille
- Keino saada selville, mitä muut kertojasta ajattelevat (esim. vahvistaminen)
- Keino lähentyä toista suhteessa (esim. sosiaalisen läpäisyn teoria)
- Huom! Itsestäkertomiseen sisältyy aina myös riskejä!
 - esim. normien rikkominen

marko.sii-tonen@jyu.fi

“Shipboard syndrome”

- Kerromme joskus hyvin henkilökohtaista tietoa täysin tuntemattomille ihmisille
 - Riski tulla hyväksikäytetyksi on verrattain pieni
 - Riski joutua kohtaamaan asia tulevaisuudessa on verrattain pieni
 - Riski arvostelusta itselle tärkeiden ihmisten toimesta on verrattain pieni

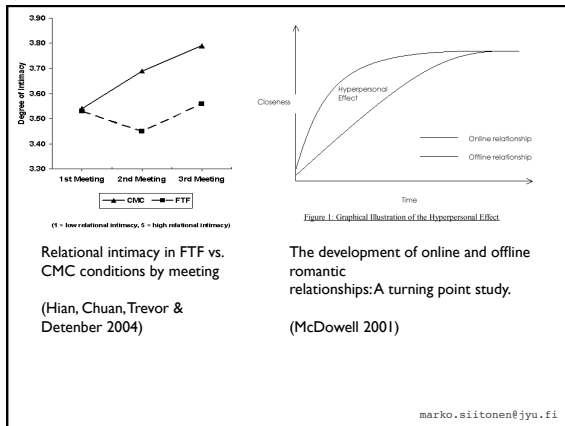
marko.sii-tonen@jyu.fi

Hyperpersonaalinen suhteen kehitys

- Pääajatus: teknologiavälitteinen viestintä voi tietyissä tilanteissa “ylittää” kasvokkainviestinnän potentiaalin (Walther, 1996)
- persoonaton < interpersonaalinen < hyperpersonaalinen

1. Tietyissä tilanteissa CMC mahdollistaa paremman kontrollin viestien muodostamisen vaiheessa -> posit.
2. Kun saatavilla oleva informaatio on rajoitettua, ihmisillä on tapana projisoida (yleensä positiivisia) ominaisuuksia ja odotuksia vastapuolta kohtaan
3. Nämä tekijät muodostavat itseään toteuttavan prosessin

marko.sii-tonen@jyu.fi

Social Information Processing

- Pääajatus: Teknologiavälitteinen viestintä mahdollistaa yhtä syvällisen vuorovaikutuksen ja vuorovaikutussuhteiden kehittymisen kuin kasvokkaisviestintä, mutta lopputulokseen pääseminen voi vaatia enemmän aikaa.
- Ajatus siitä, että vuorovaikutuksen osapuolet mukauttavat käyttäytymistään ja viestintästrategioitaan sopimaan tilanteeseen ja käytössä oleviin viestintävälineisiin
 - > yksittäisten välineiden "puutteet" on mahdollista kiertää tai korjata käyttäytymistä mukauttamalla
 - > esim. puuttuvat nonverbaaliset vihjeet tai merkit voidaan korvata saatavilla olevilla, tai kehittämällä kokonaan uusia

(Walther, 1992)

marko.sii-tonen@jyu.fi

Vuorovaikutussuhteen jännitteiden teoria

- (Leslie Baxter & Barbara Montgomery 1996)
- Pohjautuu Mihail Bahtinin ajattelulle: dialektiset jännitteet ovat kaiken inhimillisen kokemuksen syvärakenteita
- Lähtökohta:
 - henkilökohtaiset suhteet ovat jatkuvasti muuttuvia, häilyviä prosesseja
 - kaikissa läheisissä suhteissa on vastakkaisia jännitteitä
 - vallitsevat vastakkaiset pyrkimykset tuodaan esiin keskinäisessä vuorovaikutuksessa
 - tutkittaessa läheisiä suhteita huomiota ei tule kiinnittää henkilökohtaisiin ominaisuuksiin

marko.sii-tonen@jyu.fi

Jännitteet / ristiriidat

- Ristiriita (engl. Contradiction) = yhteen liittyneiden vastakohtien välillä tapahtuva dynaaminen vuorovaikutus
- Ei voida valita vain oppositioparien toista päätä -> suhteet ovat monimutkaisia, sotkuisia ja osin kireitä
 - esim. ihmiset etsivät läheisyyttä, varmuutta ja avoimuutta (käsitys ideaalisuhteesta)
 - ihmiset etsivät suhteissa myös itsenäisyyttä, tuoreutta ja yksityisyyttä
- Suhteet heikkenevät ilman ristiriitoja
- Toimivat parisuhteen sisällä, mutta myös parin suhteessa yhteisönsä

marko.sii-tonen@jyu.fi

Sisäiset ja ulkoiset jännitteet

liittyminen - eroaminen	jäsenenä toimiminen – erakkona oleminen
varmuus - epävarmuus	tavanomaisuus - ainutlaatuisuus
avoimuus - sulkeutuneisuus	paljastaminen - salaaminen

marko.sii-tonen@jyu.fi

Keinoja jännitteiden käsittelyyn

- Kieltäminen
- Harhauttaminen
- Muuttaminen
- Osiin jakaminen
- Tasapainottaminen / neutralisoiminen
- Yhdentyminen
- Uudelleen vakauttaminen
- Uudelleen vahvistaminen

marko.sii-tonen@jyu.fi
